

ÀLEX I LES PORTES
ESTEL·LARS

PROPOSTES DIDÀCTIQUES
Xavier Mínguez

© 2011 Xavier Mínguez
Il·lustracions de Dani Cruz
130x190 mm., 96 pàgines
Enquadernació en rústica

© 2011 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya ☎ 961 590 883
info@bullent.net

PAUTES METODOLÒGIQUES

El material que presentem ací està dividit en dos parts. La primera es tracta d'unes propostes didàctiques per tal que els lectors de tercer cicle de primària gaudisquen més de la lectura i li'n traguen un profit lúdic mentre treballen en la seua educació literària relacionant la literatura amb la vida quotidiana, reflexionant sobre la forma de l'escrit, buscant identificacions amb la trama, etc.. La segona és una guia de lectura sobre la narració pensada per a l'alumnat de 1r d'ESO. Aquesta guia repassa els conceptes sobre la narració que apareixen al currículum d'aquest curs i utilitza el llibre per tal que l'alumnat els aplique.

La guia de lectura EN CAP CAS està enfocada a l'alumnat de primària de manera que desaconsellem el seu ús en aquesta etapa educativa. En canvi, el professorat de secundària pot trobar útils o divertides algunes de les activitats que proposem en la part de primària. En tot cas, no és recomanable que l'alumnat faça TOTES les activitats proposades, sinó tan sols aquelles que millor s'adapten al grup i que el docent considere que donaran millor resultat a l'aula.

Bona lectura.

ÀLEX I LES PORTES ESTEL·LARS

Àlex és el protagonista d'aquesta fabulosa aventura en la qual aconseguix una pistola obriportes estel·lars que, en lloc de ser un joguet innocent del multipreu del cantó, es rebel·la com una porta a d'altres dimensions. Àlex apareix així al món dels superherois amb una missió clara: convertir-se en un d'ells. Però malgrat els seus intents, el nostre amic no acaba d'acostumar-se als superpoders. Almenys, la seua aventura li ajudarà a descobrir aspectes seus molt més interessants.

Xavier Mínguez (València 1970) ha escrit nombrosos llibres per a infants i joves entre els quals destacaríem *Àlicia en el país del xocolate* (Premi Empar de Lanuza de l'Eliana 1991), *Lumare* (Premi Samaruc 2003) o *Els seus amics li deien Pi*. En l'actualitat es dedica a fer classes de literatura infantil i didàctica de la llengua i la literatura a la Universitat de València.

Activitats prèvies a la lectura

1. Deus saber que el llibre que estàs a punt de llegir tracta del tema dels superherois. Fes una llista amb els teus superherois preferits.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Ara et proposem que imagines quin superheroi voldries ser. Com que tenim molta llibertat, pots fins i tot afegir-hi poders nous o, directament, imaginar-te un superheroi nou amb els superpoders que preferisques. Dibuixa'l ací baix. Pots incloure etiquetes on expliques les característiques del seu supervestit i les coses que pot fer.

EL MEU NOM:

3. Una última coseta abans de continuar. Recorda que quasi tots els superherois tenen una identitat secreta. Imagina quina seria la teua: on treballaries, on viuries, com t'ho faries per exercir de superheroï, etc.

.....
.....
.....

4. Tens el llibre entre les mans? Què hi veus? Qui creus que és el xiquet de la portada? Com creus que és? Describeu la portada amb les teues paraules.

.....
.....
.....
.....

5. Has llegit ja el que diu darrere, a la contraportada? Amb el que has imaginat d'Àlex i el text que conta part de la història ja pots deduir de què tractarà el llibre. Escriu la teua pròpia visió del que passarà. Tingues en compte les dades que et donen la portada i la contraportada i tracta de fer una història coherent amb aquestes dades.

.....

.....

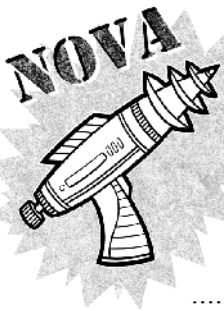
.....

.....

.....

Activitats durant la lectura

1. A pesar del que diu Àlex, la veritat és que no se li dóna gens bé convèncer a sa mare que li compre la pistola obriportes estel·lars. Potser li falten arguments o raons per a que canvie d'idea. Ajuda-li i imagina el diàleg que tindries tu intentant convèncer ta mare o ton pare que et compre la pistola. No obliades utilitzar bons arguments!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Àlex claudica quan sa mare li diu que hi ha natilles per sopar. Quin és el teu plat preferit? Aconsegueix la recepta i escriu-la en aquest quadre.

<p><i>SABOROSA RECEPTA DE</i></p> <p>Ingredients</p> <p>Temps necessari</p> <p>Dificultat</p> <p>Preparació</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

3. Àlex no s'imagina que el seu joguet funciona de veritat. Has tingut alguna vegada un joguet que volgueres que funcionara? ESCRIU una xicoteta història en la qual un dels teus joguets pren vida o funciona en realitat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. L'assemblea de superherois sembla una reunió un tant estrofolària. Recordes algun moment que hages assistit a una reunió en la qual et trobares fora de lloc (un dinar amb familiars llunyans, una quedada amb uns desconeguts, uns tallers en unes vacances, etc.)? Comenta-ho amb els teus companys.

5. A quin moment fa referència aquesta il·lustració? Per què penses que Dani Cruz no ha dibuixat l'escena sencera? O Àlex amb les teranyines per tot el cos? O a Spiderman avergonyit?

.....

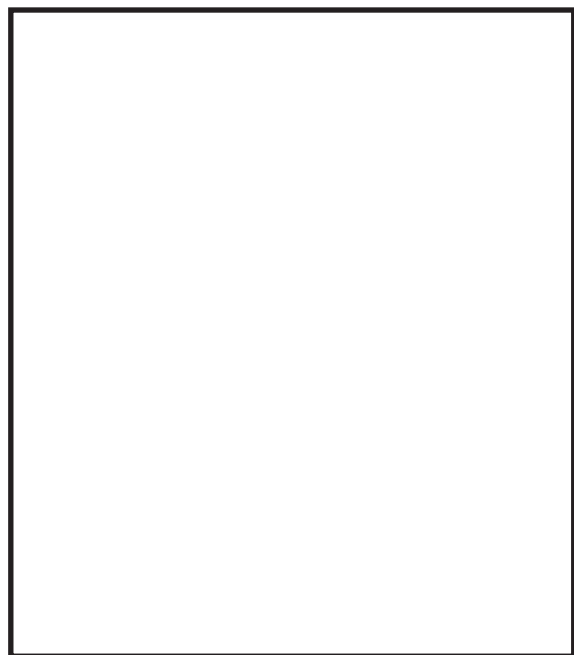
.....

.....

.....

.....

Dibuixa a l'altre costat un dibuix diferent per il·lustrar aquest moment del llibre.

6. Per què creus que Àlex tria la Massa com a primer superheroï?

.....
.....
.....

7. Fes una llista de coses que et poden posar tan furiós com per convertir-te en La Massa.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. L'experiència com a home-aranya tampoc li va massa bé a Àlex. Quin és el teu insecte preferit? T'imagines com podria ser la mescla entre aquest insecte i una persona? Descriu com seria un superheroï amb aquestes característiques: l'home/dona-mosca, l'home/dona-saltamartí, l'home/dona-panderola, etc.

.....
.....
.....
.....

9. La història entre Àlex i Tània es desenvolupa paral·lelament als intents d'Àlex de convertir-se en un superheroï. Creus que li ajuda a prendre la decisió final? La història seria igual si no apareguera Tània? Raona les teues respostes.

.....
.....
.....
.....

Activitats per a després de la lectura

1. Els casos d'abús per part de companys com els de Joanot i els seus amics, són massa comuns a les escoles. Apunta algunes idees per evitar que ningú abuse d'un company d'escola. Posa-les en comú amb els teus companys i companyes i feu entre tots un Decàleg de Bon Comportament per a la Convivència Pacífica a l'Aula.

2. El llibre acaba amb un final obert que sembla indicar que Àlex continuarà viatjant per altres dimensions. A quin món fantàstic t'agradaria viatjar si tingueres la pistola obriportes estel·lar? Per què?

.....
.....
.....
.....

3. L'autor utilitza el llibre per tal de fer broma sobre els superherois clàssics. La Massa és un home amb mal geni, l'home-aranya és un trompellot que no s'aclareix amb les teranyines, Batman es preocupa sobretot per vendre els seus invents... d'això se'n diu paròdia i consisteix en un imitació burlesca d'una altra obra. Tria un llibre o una pel·lícula que t'agradi i escriu també tu una paròdia. Recorda que has de respectar alguns trets importants perquè qui la llija reconega què estàs parodiant. Tens molts exemples en pel·lícules i telesèries: Bob Esponja, Els Simpson, Shrek... tots fan paròdies d'altres obres.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Per acabar, busca en aquesta sopa de lletres els noms dels superherois de la novel·la. En falta un, escriu davall el seu nom.

Q	C	I	C	L	O	P	X	S	L
W	O	F	K	C	W	S	L	U	K
E	P	G	L	V	E	D	A	P	J
R	B	A	T	M	A	N	M	E	H
T	A	H	Q	B	E	F	A	R	G
Y	S	A	M	N	R	G	S	M	E
U	D	H	Z	M	T	H	S	A	V
S	P	I	D	E	R	M	A	N	D
O	F	J	X	j	Y	J	Z	E	F

Falta

1. Elements de la NARRACIÓ.

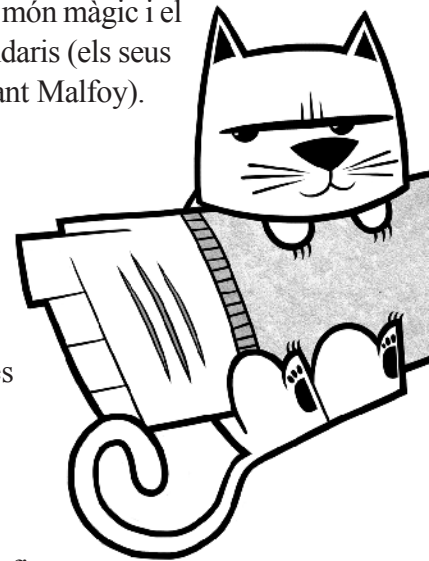
Narrar significa *relatar* fets produïts al llarg del *temps*, mitjançant unes *accions* relacionades amb uns *personatges* i encaminades a un determinat *desenllaç*.

Posem un exemple: imagineu-vos una història com la de Harry Potter. Hi ha un personatge (en Harry) que va quedar orfe i que cuiden els seus dolents oncles. Un dia descobreix que és un bruixot i va a estudiar a l'acadèmia de bruixeria Hogwarts per aprendre com ser un bon bruixot. Allí viu, any darrere d'un altre moltes aventures, sempre relacionades amb el seu antagonista, el malvat bruixot Voldemort que va matar els seus pares.

Ací tenim els principals elements de la narració: uns esdeveniments fixats al voltant de cada curs acadèmic en Hogwarts; una cronologia fixa: inici i acabament del curs; un espai: el món màgic i el dels muggles; un temps: l'època actual; i uns personatges principals (Harry), secundaris (els seus amics, el cap de Hogwarts,...) i uns antagonistes clars (Voldemort i menys important Malfoy).

2. Argument.

L'argument de la història es refereix a què passa en la narració i hem d'intentar determinar-lo d'una forma clara i ordenada. **Així doncs, haureu de fer un resum d'Àlex i les portes estel-lars**, del que passa, per tindre al final una idea global del seu argument. Però espereu encara un moment, perquè serà més fàcil fer el resum de l'argument en relació amb la seua estructura interna.

3. Estructura interna.

L'argument de la història s'ordena al voltant d'una estructura més o menys fixa que caracteritza els textos narratius: plantejament, desenvolupament o nus i desenllaç.

Plantejament:

S'expliquen les circumstàncies inicials de la història, com els personatges que intervien, el lloc i el temps en què ocorren els fets narrats. Respon les preguntes...

- ▶ Qui intervé en els esdeveniments?
- ▶ On ocorren?
- ▶ Quan ocorren?

Nus:

Sorgeix i es desenvolupa el conflicte. És el moment de major interès de la narració. Respon les preguntes...

- ▶ Què succeeix?
- ▶ Com i per què succeeix?

Desenllaç:

S'exposa el final dels fets plantejats. Respon a la pregunta...

- ▶ Com acaba tot?

Les narracions també poden tenir un final obert, és a dir, que el propi lector haja d'imaginar-se el desenllaç. Els finals oberts permeten que la narració continue en el futur amb nous episodis o en la ment dels lectors.

EXERCICI 1: Ara que ja saps quina és l'estructura que segueix una narració, **has d'esbrinar quina és l'estructura d'Àlex...**, separant el seu plantejament, el nus i el desenllaç de la història. També has de dir els capítols que ocupa cada part d'aquesta estructura i fer un xicotet resum de cada part. Ex. El plantejament apareix en els capítols 1 i 2 o fins que els superherois li plantegen la missió a l'Àlex... i ens presenten ací els personatges, el lloc de l'acció, etc.

Observacions:

Mireu com només heu de contar els fets rellevants que fan avançar l'acció. No heu de posar-vos a detallar descripcions dels personatges, i menys a nomenar personatges secundaris (com els amics de l'escola que pràcticament no apareixen o la tia Enriqueta que només s'anomena). A més, s'ha de fer el resum argumental ordenant els fets cronològicament, és a dir, sense salts cap endavant o darrere en la història.

D'altra banda, podeu començar el resum utilitzant expressions com ara: "Aquesta novel·la tracta sobre", "La història ens conta com...", etc. però **mai** comencem a resumir directament amb un verb: "**És un xiquet que...**".

El llibre que ens ocupa només té dos trames principals que al final es relacionen. Si ets enginyós pots contar les dos a l'hora sense embolicar-te.

4. Espai.

L'espai d'una narració és el lloc on es situa la història. Aquest es pot classificar de tres formes diferents:

► **Real, versemblant** o **imaginari**: hem de preguntar-nos si l'espai on es situa la història existeix (real), podria existir (versemblant) o és un espai fantàstic que no pot trobar-se al món real (imaginari).

► Espai en relació al desenvolupament de la història: l'espai pot servir també per emmarcar les diferències entre els fets que ocorren en la història, els personatges que hi apareixen, etc. Així doncs pot aparèixer un espai **obert** en front d'un espai **tancat**, un espai **rural** en front d'un espai **urbà**, etc.

► Espai **simbòlic**: en quasi totes les narracions existeix un o més espais simbòlics, és a dir, espais que dins de la narració són importants, que apareixen descrits en més atenció i/o que formen part important de la història. Podem pensar, per exemple, en l'escola Hogwarts del Harry Potter que apareix descrita quasi com un personatge més.

EXERCICI 2. Creus que a *Àlex i les portes estel·lars* hi ha algun **espai simbòlic**. T'avancem que la resposta no està massa definida, dependrà de com veges tu els llocs per on passa el protagonista. Per últim, hi apareixen dos espais contraposats a la novel·la, un relacionat amb la mare d'Àlex i un altre amb el pare. Podries dir quins són? Se t'acudeix alguna raó per la qual l'autor ha triat aquests espais?

5. Temps.

Hem de diferenciar entre dos tipus de temps dins d'una narració. D'una banda, el **temps històric** és aquell que emmarca la història, és a dir, el temps on es localitza, ja siga passat (l'Edat Mitjana), present (*Harry Potter*) o futur (un futur hipotètic). A més aquest pot aparèixer localitzat amb dades concretes (1122, 2006, 3005) o només mitjançant les descripcions del espai, els personatges, les actituds socials, els objectes típics d'una època històrica concreta, etc. que poden trobar-se en la narració.

D'altra banda, tenim el **temps de la història**, és a dir la seua durada (des d'un dia fins a anys o segles, pensem en *El senyor dels anells*) i els salts en el temps que el narrador fa en la història endavant (en un capítol podem contar una cosa i al següent dir: "dos anys després") o darrere (quan es conten fets que passaren abans del punt de partida de la història, el record d'un personatge, per exemple).

EXERCICI 3.

- Quin és el **temps històric** d'Àlex...? El pots localitzar amb una data concreta o has de deduir-lo?
- Quina és la durada de la història? Quant de temps passa des que Àlex va al supermercat fins que torna a la seua habitació definitivament? Has de fer un càlcul aproximat i dir com has arribat a aquesta conclusió.
- D'altra banda, trobes algun salt cap avant o cap arrere en el **temps de la història**?

6. Personatges.

Els personatges es poden classificar de diferents maneres:

- **Classificació per la seua importància: principals i secundaris.** Dins d'aquesta classificació els podem subclassificar en: **protagonista**, **co-protagonista** (si hi ha, pensem en Batman i Robin, per exemple), **antagonista** (el personatge, normalment dolent, que s'oposa al protagonista, és la típica figura de l'enemic o "el dolent", Voldemort a *Harry Potter*) i l'**ajudant** (aquell que recolza el protagonista per tal d'assolir el seu objectiu; normalment hi ha més d'un: els amics de Harry, per exemple).

- **Classificació per la seua funció dins l'obra: individual** (el personatge té un nom, inclús un cognom i actua com a individu) o **col·lectiu** (la suma de molts personatges que es pot percebre com un grup que actua impulsat pels mateixos motius, encara que cada personatge per separat puga aparèixer com a personatge individual, pensem, per exemple, en Frodo que té la seua funció dins del grup de la Comunitat de l'anell i un objectiu individual dins de l'obra: ser el portador de l'anell, en *El senyor dels anells*).

- **Classificació per la seua descripció.** Encara podem trobar aquesta diferenciació entre personatges:

- Física:** personatges amb característiques físiques marcades (la bella i la bèstia).
- Psicològica:** personatges marcats per un caràcter especial, amb una moral, forma de ser, etc. que sobreïx (doctor Jekyll i mister Hyde)
- Social:** personatges que apareixen descrits segons la seua procedència social (els personatges de *Charlie i la fàbrica de xocolata*).

EXERCICI 4.

- Classifica els personatges d'Àlex... segons **la seua importància** (principals, secundaris, protagonista, etc.), per a fer-ho primer hauràs de fer-te una llista dels personatges que apareixen en la novel·la.
- Busca una descripció física i un altra psicològica (forma de ser, característiques del seu caràcter, etc.) d'un o més personatges d'Àlex.... Copia-les, digues en quin capítol i pàgina les has trobades.
- Per últim, para atenció sobre el personatge d'Àlex. Evoluciona psicològicament, és a dir, és igual a l'acabament de l'obra que al començament o penses que aprén alguna cosa?

7. Final.

El final o desenllaç d'una narració pot classificar-se també en: **obert** (quan es deixa el final sense concloure, no sabem què passarà després explícitament, ens l'hem d'imaginar) o **tancat** (l'autor deixa el final conclòs, sense cap opció a la imaginació). El final obert és típic de les narracions que tenen segona part. Pensem, per exemple, en *Harry Potter*, l'argument central de cada novel·la acaba en el mateix llibre, però sabem que el pròxim curs Harry estarà en Hogwarts per viure més aventures.

A més els finals de moltes narracions presenten un final amb **finalitat didàctica** (pensem en els contes per als xiquets) o **moral** (les faules).

EXERCICI 5. Quin tipus de final presenta Àlex...? Per què?

8. Temes.

El tema o temes que poden aparèixer en una narració es poden definir com els camps de saber o de sentiments universals que el lector té a la seua ment i que es veuen reflectits en el llibre. No hem de confondre el tema amb l'argument de la novel·la. L'argument és la successió de fets o accions que es donen en aquesta i els temes són les qüestions morals, polítiques, històriques, socials, etc. que es tracten al llarg de la història.

Així per exemple, el *El senyor dels anells* és una història de guerres, de lluita entre el bé i del mal, però toca temes com ara l'amor (de tot tipus), la lleialtat, el coratge, etc.

EXERCICI 6. Quins temes apareixen en la novel·la *Àlex i les portes estel·lars*? Cita'n almenys dos i raona'ls.

9. Narrador.

El narrador pot definir-se com el "personatge" que conta la història. Aquest pot ser un **narrador extern**, és a dir, que no apareix en la història, només la narra. En aquest cas apareixerà habitualment narrant en 3ª persona (*I aleshores el xiquet es va alçar...*).

També podem trobar un **narrador intern**, que conta les seues pròpies experiències en 1ª persona (*l'altre dia va passar-me una cosa... vaig anar al metge i...*) o bé un narrador personatge secundari que conta el que li passa a l'heroi (*el meu amic Sherlock Homes va tindre de nou treball el dia que...*).

Per altra banda, el narrador es situa en el pla de la ficció literària, no hem de confondre'l amb l'**autor** físic de la novel·la que és el que l'escriu mitjançant un narrador. De vegades, també apareix dins de la ficció un personatge a qui es conta la història. Se'n diu **narratari**, però no el confongues

amb el lector real, el de fora de la ficció (tu i jo). Una novel·la que consistira en una llarga carta, per exemple, el narratori seria el destinatari d'aquesta carta.

EXERCICI 7. Quin tipus de narrador apareixen a *Àlex i les portes estel·lars*? Quina persona gramatical empra? Hi ha un narratori en la novel·la? Qui?

10. Modes.

En una narració poden aparèixer (de fet hi apareixen quasi sempre) uns altres tipus de text com poden ser la **descripció** (que atura l'acció i serveix per dir com són els personatges, l'espai, etc.), els **diàlegs** (que serveixen per a fer parlar els personatges i donar versemblança a la narració) i la mateixa **narració**.

Quan usem diferents tipus de text per elaborar un text concret, usem *seqüències textuais* al servei d'un tipus de text (narració, diàleg, descripció, etc., dins d'un text narratiu que constitueix una novel·la com *Àlex...*). Així doncs, en una novel·la o en la resta de subgèneres narratius, sovint trobem entrelaçats aquest tres tipus de text i tots ells configuren la narració final: una novel·la, una rondalla, un conte, etc.

D'altra banda, a més de les diferents seqüències textuais, en una novel·la es poden presentar diferents subgèneres narratius com ara: l'epistolari (cartes), diari, notícies periodístiques, etc.

EXERCICI 8. Pots trobar almenys un exemple on apareixen dues o tres seqüències o tipus de text junts? Utilitza la forma de referenciar que ja coneixes: "...[...]" i digues el capítol i les pàgines d'on estan trets els exemples.

Exemple:

En la pàg. 42

"Aleshores vaig descobrir un home que tenia tota la pinta de ser un lladre. No, no duia antifàs, una gorra i un jersei de ratlles, però mirava a dreta i esquerra esperant que apareguera algú i es palpava contínuament la butxaca, com si hi portara alguna cosa (Descripció)[...]

Sí, un poquet de pinta sí que devia fer perquè damunt, en la caiguda, se me n'havia eixit el vestidet dels pantalons i duia els ronyons i el melic a l'aire. Vaig tractar d'arreglar-me el tipus ràpidament, encara que no vaig ser suficientment ràpid. A la senyora també li va entrar un ataquet de riure. (Narració)

–Pareix una botifarra –va dir el lladre.

–Home, així tot roig, més pareix un xoriç. (Diàleg)

11. Estructura externa.

Ja hem vist l'estructura interna de la novel·la (plantejament, nus i desenllaç) que pertany a la història ja que la divideix de manera lògica, però ara hem de fixar-nos en l'estructura externa, és a dir, com està ordenat el llibre.

Normalment les novel·les apareixen ordenades per capítols, però també hi poden aparèixer introduccions, citacions de l'autor, epílegs, mapes,... que donen més informació sobre la història, etc., aquesta seria l'estructura externa d'una narració, és a dir, com ordena la narració el seu autor/a.

EXERCICI 9. Digues quina és l'estructura externa d'*Àlex i les portes estel·lars*? Creus que el nom dels capítols dóna informació sobre com avança el llibre? Per què?

EXERCICI 10. Per últim, i no per això menys important, qualsevol llibre té unes dades externes que la localitza en un temps, un espai i la dirigeix a un públic en concret. Fes ara una **fitxa completa** d'*Àlex i les portes estel·lars* amb aquestes dades: títol, autor, editorial, any de publicació i opinió personal (m'ha agradat o no, per què, etc.). Aquesta fitxa hauries de fer-la cada volta que lliges un llibre per poder crear-te la teu biblioteca personal.

Títol de l'obra:	_____
Cognoms, nom de l'autor:	_____
Editorial:	_____
Ciutat i any de l'edició:	_____
Nombre de pàgines:	_____
Collecció:	_____
Núm.:	_____
Tema/gènere:	_____
Lloc i temps de l'acció:	_____
Argument:	_____

○

Tipus de narrador:	_____

Personatges: • Principals	_____

• Secundaris	_____

Valoració personal:	_____

○